

DELAVSKA POLITIKA

Uredništvo je v Mariboru, Ruška cesta, poštni predal 22. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Uprava: Maribor, Ruška cesta 5, poštni predal 22. Ljubljana VII, Zadržni dom.

Izhaja vsako sredo in soboto.

Naročnina za državo SHS znaša mesečno 10 Din, za inozemstvo mesečno 15 Din.

Malih oglasov, ki služijo v posredovanje in socialne namene delavstva ter nameščencev, stane vsaka beseda 50 para, Debelo tiskana beseda stane 1.— Din. Malih oglasov trgovskega značaja, stane beseda 1.— Din. V oglasnem delu stane pešitna enostolpna vrsta 1.50 D. Pri večjem številu objav popust. Čekovni račun: 14.335. — Reklamacije se ne frankirajo.

Štev. 38.

Sreda 8. maja 1929.

Leto IV.

Konferenca dela v Ženevi.

V »Prager Presse« je napisal daljše razmišljanje o bodoči dvanaesti konferenci dela v Ženevi dr. Rudolf Tetšik, v katerem razlaga velik pomen letošnje konference dela.

Mednarodna konferenca dela v Ženevi je za delavstvo važna ustanova. Imamo danes že mnogo mednarodnih ustanov, toda vse so sklepčne le ob soglasju vseh zastopnikov, to je obveljajo samo tisti sklepi, pri katerih se doseže soglasje ali sporazum. Edino konferenca dela je malo bolj demokratična. Konferenca dela sestoji iz polovice zastopnikov raznih vlad, druga polovica delegatov se pa deli po polovici med delojemalce in delodajalce, to je na konferenci dela imajo delodajalci eno četrtino, delojemalci pa eno četrtino zastopnikov. Važno pa je, da se na teh konferencah sklepa o predlogih z večino glasov, česar, kakor smo omenili, pri drugih mednarodnih ustanovah ni.

Mednarodna konferenca se je v kratki dobi lepo uživala in je za socialni napredek velikega pomena že danes, bo pa še večjega, če delavstvo dobi več vpliva na zastopnike raznih vlad, ki zastopajo danes večinoma interese kapitalizma.

Konferenca dela, ki se bo vršila koncem meseca, ima na dnevnem redu te-le važne točke:

1. Varnostni ukrepi zoper nezgode delavcev.
2. Varstvo delavcev pri nakladanju in razkladanju ladij.
3. Prisilno delo.
4. Delovni čas zasebnih nameščencev.

Pri prvi točki dnevnega reda bo urad dela priporočil poseben načrt o potrebnih ukrepih, ki se naj načeloma sprejme. Zlasti poudarja načrt minimum varnostnih ukrepov, pouk o preprečevanju nezgod, prvo pomoč. O vsem tem naj se poučujejo delavci v društvi in nadaljevalnih šolah. Vzgoja delavcev, oziroma nameščencev mora privedi do tega, da bodo delavci sami dajali inicijativo nadzornim oblastem; naložiti se pa mora kot dolžnost tudi delodajalcem, da skrbijo za varnost delavcev. Poučiti je tudi delavstvo o nalogah nezgodnega zavarovanja (kar naj store zlasti strokovne organizacije). Poenostaviti je sedanjo nezgodno statistiko.

Za uvedbo varnostnih naprav naj bodo odgovorni ravnatelji tovarn; pri izdelovanju strojev, prodajah in montažah se mora obenem strogo

paziti na montiranje varnostnih naprav in pouk o njih porabi.

Druga točka dnevnega reda se tiče bolj pristaniških delavcev. Za obmorske države je ta točka važna, ker pristaniški delavci nimajo skoro nobenega varstva.

Nekaj povsem novega je tretja točka dnevnega reda, ki se bo bavila o prisilnem delu. Kakor vemo, so delavci v kolonijah domala sužnji gospodarjev. Domačin v kolonijah nimajo delovnih pogojev, marveč so čisto odvisni od svojih koncesionarnih gospodarjev. Zaradi tega je potrebno, da se tudi v kolonijah napravi nekaj, da bo domači delavec enak kolonistu, to je da bo lahko sklepal kot svoboden delavec delovno pogodbo z delodajalcem. Konferenci se predloži posebna vprašalna pola, in če konferenca v njej navedene teze sprejme, se bo o tem vprašanju na konferenci 1930 definitivno sklepal. Pozabiti pa ne smemo, da je to vprašanje jako težavno zaradi finančnih interesov. Če pomislimo, da imajo Anglija, Zedinjene države, Francija, Španija, Italija, Portugalska, Nizozemska in Belgija večje in manjše kolonije, kjer so zainteresirani v prvi vrsti veliki kapitalisti teh držav, nam bo takoj jasno, da se bo marsikatera država upirala ureditvi tega vprašanja.

Kot četrta točka dnevnega reda se bo obravnaval osemurni delavnik za nameščence. To vprašanje je dalekosežnega pomena. Osemurni delavnik za nameščence je že marsikje uveden, toda malokje točno izveden. Tukaj je treba pozitivnih sklepov in delo. Konferenci se predloži načelno sestavljena vprašalna pola; definitivno se bo pa obravnavala zadeva na prihodnji konferenci dela 1930.

Iz te dispozicije dnevnega reda je razvidno, kako smoteno delo opravlja konferenca dela. Uspeh teh konferenc bo pa tem večji, čim večji bo moralni vpliv delavskih organizacij nanje. Omenjeni članek pa že v svojem razmišljanju izrečno izjavlja, da bodo čehoslovaški delegati prvi, drugi in četrti točki dnevnega reda pritrdili brez ugovora. Tretja točka dnevnega reda se pa čehoslovaške ne tiče, ker ni obmorska država.

Čehoslovaška se torej zavzame za ureditev navedenih socialnopolitičnih vprašanj. Pričakujemo, da bo isto storila tudi naša država, ki je kot članica male antante nje politična zaveznica.

V Avstriji imajo novo vlado.

Po daljši vladni krizi in iskanju kanclerja v Avstriji so se meščanske stranke zedinile ter izvolile na seji narodnega sveta novo vlado z 89 glasovi. Proti novi vladi je glasovalo 59 poslancev, odsotnih pa je bilo 17 poslancev. V novi vladi so: kancler dr. Streeruwitz, podkancler Schumi, pravosodni minister dr. Šlama, naučni minister dr. Cermak, minister socialne politike dr. Resch, finančni minister dr. Mittelberger, minister za kmetijstvo in gozdarstvo Födermayr, za trgovino in promet dr. Schürff, za vojsko Vaugoin. Z novo vlado je ustvarjena koalicijska meščanskih strank — proti zahtevam socialdemokratske stranke. Novo vlado so sestavile meščanske stranke ob precejšnjem nesoglasju in je pričakovati kaj kmalu izpremembe v vladi. Socialnodemokratska

stranka je sprejela novo vlado s hladnostjo ter izjavlja, da se bo odločno borila proti neodkritim metodam političnega boja, ki ga je vodil bivši kancler dr. Seipel. Socialni demokrati stojijo na stališču, da se mora nova vlada poprijeti resnega dela, če je za to sposobna. Vlada uvidevanja in sporazumevanja mora to biti; z Vaugoinom pa noče socialna demokracija imeti ničesar opraviti in se za njegova dela odgovoren kancler. Socialna demokracija je pripravljena prispevati h konsolidaciji parlamenta in javnega življenja, če bo za to razumevanje na oni strani, ter da se bo vodila napredna socialna politika, ne pa reakcionarna, kakršna je bila za časa prejšnjega kanclerja. Avstrijska socialna demokracija ostane torej v opoziciji. Kanclerjeva politika pa bo kmalu pokazala,

koliko so se avstrijske meščanske stranke v zadnjih letih naučile in če hočejo resno računati z najmočnejšo politično stranko v Avstriji ali ne.

Socialni demokrati bodo sedaj v prvi vrsti branili parlamentarno demokracijo in socialne pridobitve delavstva.

Konec berlinskih nemirov.

V Berlinu so se komunistični izgredi nadaljevali še par večerov po prvem maju, pri katerih je zopet padlo nekoliko človeških žrtev. Dosedaj je vsega skupaj mrtvih 24 oseb in 135 težko ranjenih. Veliko število komunistov je aretiranih, od katerih bo baje 19 sojenih pred posebnim sodiščem. Trdi se, da je nemire organizirala Moskva, ki je horendne vsote denarja potrošila. Aretiran je neki Rus, ki je baje član znane G. P. U. Sedaj, ko je precej nedolžne krvi poteklo, agitirajo komunisti strastno za generalno stavko. Pa ne bodo dosegli svojega namena, kajti le neznatno število delavcev je pripravljenih iti v stavko. Neumna je ter naravnost zločinska taktika, od katere se komunisti za nobeno ceno nočejo ločiti, namreč, da je treba žrtev, da mora teči kri, češ, potem se ravnodušno maso podžge za boj. Ako bi naj te žrtve doprinesli povečini izkoriščevalci delavskih množic, potem bi naj še bilo. Toda laž je, da se indifferenčne mase s tem pridobi za borbo. Prej ko slej je pogoj izobrazba ter razredno prepričanje.

Čas bi tedaj že bil, da bi komunisti svoje obrabljene rekvizite zavrgli; kajti s temi sredstvi niso dosegli nikjer niti najmanjšega uspeha. Eno pa, kar smo v berlinskih bojih videli, je to, da je berlinska policija mnogo drugače nastopala kot je na primer dunajska Schoberjeva. Kajti, če bi bila berlinska policija nastopala po vzgledu dunajske od 15. in 16. julija, tedaj ne bi bilo samo 24 mrtvih ali pa 90 kot jih je bilo na Dunaju, marveč tisoče. Gotovo je to bila ukazana taktika, s katero vodje v Moskvi morda niso popolnoma zadovoljni, četudi je berlinska policija prekoračila v nekaterih primerih predpise. Bili so n. pr. tepeni ljudje, ki niso radi starosti ali onemoglosti mogli dovolj hitro teči. Tudi je bil neki tuji časnikar od policista ustreljen, ker ni razumel povelja, da naj dvigne obe roki, pa je dvignil samo eno, a drugo je stegnil vodoravno proti stražniku, ki ga je ustrelil. Tudi fotografi in drugi časnikarji so nastradali. Torej žrtev je bilo precej takih, ki niso bile niti najmanj na bojih udeležene. —

V Ljubljani se bije boj za občinski proračun.

Gospodje, ki so v ljubljanskem občinskem svetu hoteli na vsak način preprečiti sklenitev proračuna, so zlasti utemeljevali svoj nastop s tem, da se v občini slabo gospodari. Recimo, da se v vsaki občini slabo gospodari, zato se tudi v Ljubljani. Taka kritika je običajna povsod, važno je le, v čem vidijo kritiki slabo gospodarstvo. Ta opozicija je med drugim očitala občini plače nameščencev, stroške za socialno skrb in stanovanjsko akcijo. Gospodje opozicionalci pač mislijo, da je trenutek važen. Hočejo ubiti vsakršno socialnopolit. akcijo občine in eventualno se tudi sami dokopati do uprave mestne občine. Občina je res

nekaj investirala, kar se bo občini v prid splošnosti bogato rentiralo, če se bo prav porabljaljo. Ljubljana ima okoli 120 milijonov dolga in šteje okoli 70.000 prebivalcev, dočim ima Beograd nad 500 milijonov dolga ter šteje le 226.000 prebivalcev. V primeri z Ljubljano je torej Beograd znatno bolj in za neproduktiv. svrhe zadolžen. Te podatke smo navedli zaradi tega, ker odseva iz nastopanja ljubljanske opozicije borba altruizma z egoizmom v škodo socialne edinice občine, čeprav so gospodje opozicionalci jako pametni in dobro vzgojeni možje. Zmaguje pač materialistični instinkt.

Ali se jim meša pamet ali kaj?

Gospodarski krogi k vprašanju parlamenta.

Sovražniki parlamentarne demokracije se pojavljajo po vseh kapitalističnih državah. Med te so zlasti seveda tudi naši »gospodarski krogi« in čuje in strmite, tudi takozvani krščanski socialci. Bivši deželni glavar Šuklje je povedal v svoji razpravi v »Casu« (glasilo Leonove družbe), da je slovenska klerikalna stranka že ob posvetovanjih o vidovdanski ustavi predlagala namesto političnega parlamenta gospodarski parlament. In sedaj pa pride še krščansko socialna »Pravica«, ki tudi zagovarja celo z vneto fašističnim parlamentarizem ter pripoveduje, da je bil krščanski sociallec dr. Gosar tisti, ki je izdelal tak načrt za ustavo.

Kaj pomeni to? Že zadnjič smo povdarili, da je iznajdba korporativnega ali gospodarskega parlamentarizma delo velikega kapitala in njegovih agentov, ker hoče s takim parlamentarizmom uvesti kapitalistično diktaturo nad ostalim človeštvom. V zdravi politični demokraciji prevladuje ideologija, prevladujejo problemi, ki so izraski iz razvoja na podlagi spoznavanja in kulturnega napredka, dočim ima gospodarski parlamentarizem namen, uveljaviti svoje egoistične kapitalistične interese in onemogočiti navadni svobodni razvoj. V gospodarskih parlamentih bi odločevali kapitalistično močni številnejši zastopniki, neobogat delovni in meščanski sloji bi bili številno slabo zastopani; njih pravice zahteve bi bile odvisne le od milosti. Tako za delavce ponižujoče stanje naj po-

tem sankcionira se ustava! Ali ne bi pomenilo tako stanje nezdravih razmer, ali ne pomenilo tako stališče odobravanja reakcionarnega konzervativizma, s katerim se naj zavre svobodni razvoj tako politični kakor gospodarski? Vsekakor je torej problem gospodarskega parlamentarizma reakcionaren ter ima namen, ustvariti obliko, v kateri bodo negospodarski krogi brez dejanskih pravic, torej sužnji sistema.

Članek Šuklje zagovarja dva parlamenta. Političnega, ki bi bil le nekaj forum za razmišljanje politike, in gospodarsko zbornico, ki bi delala vse drugo. V gospodarski zbornici naj bi bilo 200 članov; od teh naj bi imenoval polovico kralj, druge pa gospodarske organizacije. To stališče je naplačno. Politični parlament naj odloča o vseh stvareh, v kolikor se zлага z ustavo, ker je ta gibčnejši tudi v razumevanju splošnih interesov.

Naši klerikalci in krščanski socialci, ki vedno govore o demokraciji, o razrednem boju, o pravičnih zahtevah socializma, hočejo po teh svojih načrtih prodati svobodo delovnih slojev. Ti ljudje, ki imajo lepe besede na jeziku, se torej pripravljajo, da izdajo svobodni razvoj delavskih množic in družbe sploh, ter da jih uklenejo v spone patentiranega kapitalizma, ki bi po njihovem načrtu našel v ustavni zakonodaji absolutno moč, dočim bi bili obsojeni ostali državljani za dolgo dobo na manjšinske trabante v parlamentu, a zunan parlamenta

pa bi jim bila vzeta možnost vsakršne akcije, tudi za izboljšanje svojega položaja. Ljudje, ki zagovarjajo take probleme, delajo očitno v roke organiziranemu svetovnemu kapitalizmu.

Izgovorjanje, da je politični parlamentarizem slab, je sleparjenje javnosti. Celotno vrsto držav imamo, kjer parlamenti delajo ter politično niti na misel ne pride, da bi na tak način podredili delovni narod diktaturi kapitalizma. Vzrok takim idejam pri naših klerikalcih in krščanskih socialcih je iskati v njih srednjeveški suženjski ideologiji. Le pogledimo Belgijo, Anglijo, Holandijo itd., kako trden je politični parlamentarizem; ali Francijo, Nemčijo, Avstrijo itd., kako se tudi klerikalci in krščanski soci-

janci odločno postavljajo na stališče parlamentarne demokracije.

Ni treba več dokazov, s tem je dokazano, da se krščanski socialci enako kakor klerikalci zavzemajo absolutno za solidarnost s kapitalizmom. Njih besede o socializmu in razrednem boju so le fraze, ki imajo namen zakriti pravi namen.

V čigavem interesu pa vse to delajo, je jasno že danes, še jasneje nam pa bo pokazala bodočnost.

Če kratko označimo stališče krščanskih socialcev, pravimo: **Kdor dela za okrepitev politične moči kapitalizma, ne dela za svobodni razvoj in okrepitev politične moči produktivnih slojev, to je delovnih plasti.**

Pogreb sodr. Komavlja pred sodiščem.

Kaplan proti rdeči zastavi — državni pravdnik toži sodruga Böhma.

Celje, 6. maja 1929.

V soboto se je vršila pred celjskim okrožnim sodiščem zanimiva razprava proti sodrugu Cirilu Böhmu, bivšemu tajniku krajevnih organizacij socialistične stranke v Celju, ki ga je zastopal g. dr. Reisman. Državno pravdnštvo je namreč obtožilo Cirila Böhma, da je dne 6. januarja t. l. v Celju kot glavni aranžer cerkvenega pogreba za pokojnim voditeljem celjskih socializmov, Valentinom Komavljem, dal dvakrat postaviti rdečo socialistično zastavo na čelo pogrebnega sprevoda in na ta način izpodrinil križ s čela sprevoda. S tem bi naj obtoženi Böhmu v smislu § 303 k. z. zasramoval in skušal omalovaževati šege in navedbe v državi zakonito priznane rimo-katoliške cerkve. Ko je prišel omenjenega dne kaplan Ivan Granfola v ornatu pred hišo žalosti in našel tam na čelu sprevoda mesto pogrebnega križa rdečo zastavo, je zahteval od obtoženega Cirila Böhma, naj postavi na čelo sprevoda križ. Ko pa sodrug Böhmu tega ni hotel storiti, je zahteval kaplan Granfola isto še od nosilca križa, ki se je tudi postavil na čelo sprevoda. Toda pri kolodvoru so socialisti z rdečo zastavo križ prehiteli in se je v tem redu nadaljeval sprevod skozi mesto do pokopališča, medtem ko je bil križ daleč zadaj, ker je večina pogrebcov šla za zastavo. Del ljudi se je baje radi tega zgražal in godrnjal. Kaplan Granfola je potem še na pokopališču zahteval, da bi vsaj tam šel na čelo sprevoda križ, kar pa so aranžerji tudi odklonili. Ko je kaplan opravil pri grobu molitve, se je takoj obrnil in ni prisostvoval petju in govorom ter zadevo ovadil. Z.

Dr. Reisman je v svojem zagovoru izvajal:

Dne 6. januarja je za vse državljane veljala še ustava, ki zagovarja svobodo vere in določa, da ni nihče dolžan sodelovati pri verozakonskih dejanjih, svečanostih in obredih, zato ne more nihče siliti državljanu, da hodi ob pogrebu ravno za križem. Če bi imel pokojni večjo skupino prijateljev mohamedanske vere ali drugih ver, ki bi se udeležili njegovega pogreba, bi jih gotovo tudi nihče ne obtožil, da so hoteli zasramovati ali omalovaževati katoliško vero, če bi ne hoteli iti za križem.

Kongres „Svobode“

se vrši v nedeljo, dne 12. maja v Ljubljani v dvorani Delavske zbornice na Miklošičevi cesti. Kongres bo obravnaval zelo važna vprašanja proletarskega izobraževalnega dela. V zadnjem letu je centrala »Svobode« delala na tem, da postane »Svoboda« splošno priznana marksistična kulturna organizacija, ki naj goji vse panoge duševne in telesne kulture. Kongresa se bo udeležil tudi s. dr. Julius Deutsch iz Dunaja kot pred-

stavnik delavske sportne internacionale, v kateri je »Svoboda« včlanjena. Na predvečer kongresa bo delavski oder »Svobode« uprizoril v narodnem gledališču slavno Tellerjevo socialno dramo »Rušilci strojev«. V nedeljo popoldne bo na igrišču »Ilirije« nogometna tekma med športnim klubom ljubljanske »Svobode« in avstrijskim nogometišči. Centrala »Svobode« je zaprosila za polovično vožnjo in v slučaju ugodne rešitve bodo vsi interesenti pravočasno obveščeni.

Sodni dvor je po daljšem posvetovanju pod predsedstvom nadsvetnika Levičnika izrekel, da res ni podan dejanski stan zasramovanja katoliške cerkve in je obtoženega tega dela obtožbe oprostil, pač pa obsodil na tri dni zapora radi omalovaževanja šeg in naprav katoliške cerkve. Proti obsodbi je vložil zagovornik ničnostno pritožbo in se bo torej z zadevo še pečal stol sedmoročice v Zagrebu.

stavnik delavske sportne internacionale, v kateri je »Svoboda« včlanjena. Na predvečer kongresa bo delavski oder »Svobode« uprizoril v narodnem gledališču slavno Tellerjevo socialno dramo »Rušilci strojev«. V nedeljo popoldne bo na igrišču »Ilirije« nogometna tekma med športnim klubom ljubljanske »Svobode« in avstrijskim nogometišči. Centrala »Svobode« je zaprosila za polovično vožnjo in v slučaju ugodne rešitve bodo vsi interesenti pravočasno obveščeni.

Bratko Krefc:

Človek mrtvaških lobanj.

Kronika raztrganih duš.

108

Zato, ker bo potem gledališka vaja. Scenerijo je imel že skicirano, kljub temu je bilo treba prej preizkusiti. Če tudi je bil pošteno utrjen, ker razprodaja vstopnic, vodstvo nad vso prireditvijo, vse je moral opraviti sam. Poleg tega še ni imel klavirja za koncertne točke. Bajc, ki je vodil kvartet, je preizkusil gledališkega in izrekel uničujočo kritiko o njem. Leo se je zato obrnil na privatno tvrdko, ki pa je zahtevala preveč odškodnine. Ni mu preostajalo drugega, kot da je prosil ravnatelja Glasbene matice za pomoč. Ker so bili nastopajoči muzikanti njegovi učenci, je rad dal. Na Leonu je zopet bilo, da ga na nekak način spravi v teater in nazaj. To ni bilo tako lahko, ker za prenos ni maral izdajati denarja. Prenos pa je bil težak, ker je bil klavir v tretjem nadstropju. Po ravnateljevem nasvetu se je odločil za kaznjence.

Po obračunu z gledališko blagajno ni bilo več časa iti na obed domov. Z voljo je premagoval utrjenost in takoj začel s pripravami za generalno, ki je bila obenem prva in zadnja vaja na odru. Delavci so ga poznali in scenerija je bila hitro postavljena. Najprej sta recitirala Franček in Mirko, nato so poizkusili muzikanti, ki so se nekaj časa zoperstavljali od Leona zamišljeni in scenaciji. Leo je hotel napraviti eksperiment. Rad bi naslovil eno iz med točk z oznako: »Nevidni

goslač«. Ob skromni mračni lučji za tankimi zastori bi naj igral Šavnik svojo »Silhueto«. Igralec kot igralec je postranska stvar. Ljudje ga morajo občutiti v igranju, dušno. Za nje je njegovo telo postranska stvar, odnosno jih celo moti. Da bi osredotočil vso gledalčevo doživljanje samo na igranje, samo na melodijo, je hotel inscenirati »Nevidnega goslača«, ki bi bil prav zato najbolj viden... Šavnik in drugi pa so temu nasprotovali. Bajc je celo dejal, da bi bilo to preveč futuristično.

Nato so spremenili scenerijo in pripravili dijaško sobo za »Nemoč«. Leo je igral s silo, z voljo. Drugače ni mogel. Preveč je bil zdelan. Na kosilo ni šel. Zjutraj je spil malo kave, to je bilo vse, kar je tisti dan zavžil. Tako se je posvetil delu. V drugem prizoru, kjer sta nastopila samo gospodinja in on, so mu sile odpovedovale. Igralka je čutila, kako mu drhti telo pod silo njegove volje, s katero si ga je skušal podrediti. Majhno veselje ga je vzpodbujalo. Gospodična Komanova je nastopila tako kot za predstavo. Našminkana, oblečena kot je bilo treba. In Leonovo veselje je bilo, da si je za njegovo dramo pripravila novo obleko svetlosinje barve, pomešano z rdečimi lisami. Po svojem nastopu je igralka takoj odšla, ostali trije so igrali igro do konca.

»Leo, kaj si delal, da si strgal gospodični obleko?« Tako je iznenadil Mirko Leona, ko so stopili z odra.

»Kako, kdo je strgal?«

Dnevne novice.

Nova stanovanjska zaščita ima težke posledice, zlasti po mestih. V Belgradu se je selilo 4000 strank. V Zagrebu se pa navijajo najemnine. Društvo stanovanjskih najemnikov je sklenilo pozvati župana, da skliče stanovanjsko anketo, na kateri naj se sklene, kaj je storiti. Društvo bo izdelalo tudi spomenico, ki jo podpišejo vsi najemniki, da se predloži na pristojnem mestu.

Nameravan atentat na Pribičevića. Kakor poročajo listi od ponedeljka, se je neki moški vihotal pri odhodu bivašega poslanca ter ministra Pribičevića v hotelu »Esplanade« v Zagrebu. Omenjeni je bil aretiran ter so našli pri njem revolver.

Razprava proti Puniši Račiću, ki je 20. junija v narodni skupščini streljal na poslance ter trojico ubil in dva teže ranil, se bo vršila 28. t. m. Proces bo trajal štiriinajst dni. Zagovornikov se je baje javilo 30!

Ljudsko štetje v Beogradu izkazuje, da šteje jugoslovansko glavno mesto danes 226.700 prebivalcev. Leta 1810. jih je imelo samo 5000, leta 1910. že 90.000. Po prebivalstvu se lahko že šteje med velika mesta, po svojem značaju je pa še zelo provincijalno.

Konkordatna pogajanja med Vatikanom in Belgradom se v kratkem prično. Naši klerikalci se že sedaj vesele dobre pogodbe med cerkvijo in našo državo.

Na Danskem zopet socialistična vlada. Zadnje volitve so prinesle socialistom sijajne uspehe. Novo vlado je sestavil socialist Stauning, ki je že pred tremi leti bil šeš kabineta. V vladi je 9 socialno-demokratskih ministrov in 3 radikali.

V Innsbrucku je sedaj v mestnem svetu 18 socialnih demokratov, 14 krščanskih socialcev, 7 velenemcev in 1 narodni socialist.

Dunajski mestni svet je sklenil vse trge in ulice v novo zgrajeni naselbini Flötzersteig imenovati po žrtvah, padlih v marčni revoluciji leta 1848.

Železničarska stavka grozi v Nemčiji. Pri pogajanjih se ni doseglo sporazuma, daši so železničarji zahtevali le malenkosti. Položaj železničarjev je namreč tudi v Nemčiji jako slab.

V angleški parlament bo volilo 7.233.928 moških in 8.185.710 ženskih volilcev. Na Angleškem imata mož in žena volilno pravico.

Stavka, oziroma izpor angleških tekstilnih delavcev v Lancashireju bo zadel okoli pol milijona delavcev. Zveza podjetnikov hoče odrediti izpor, ker delavstvo pri eni firmi stavka.

Razorožitvena konferenca je pri razpravah o kemični in bakteriološki vojni sklenila, da se imajo seje vršiti tajno, proti čemur je zveza novinarjev pri Društvu narodov vložila pismen protest. Iz tega se lahko vidi, koliko je vredna ženevska razorožitvena konferenca, če si ne upa javno razpravljati. Razorožitveni predlogi sovjetskega delegata Litvinova so bili z 22 proti 4 glasovno odklonjeni. Za ruski predlog so glasovale Nemčija, Turška in Kitajska. S tem je ovržen pregovor, da so Kitajci tristo let za nami; ravno narobe je res.

Levičarski tisk srednje Evrope imenuje ženevsko razorožitveno konferenco »Komisijo za obrambo pred razorožitvijo«.

Eno leto ječe za »Internacionalo«. Poljski židovski socialist, Eleazar Blüth, je izdal zbirko delavskih pesmi, med katerimi se je nahajala tudi »Internacionala«. Kujičica, ki je izšla v hebrejskem jeziku, je bila zaplenjena in Blüth je bil obsojen na eno leto ječe, čeprav se je »Internacionala« že večkrat poprej pela in igrala na raznih prireditvah, katerim so prisostvovali tudi člani vlade. Pripomniti je treba, da je »Internacionala« prevedena že v vse kulturne jezike, vendar se vsak prevod znatno razlikuje od belgijskega originala; zlasti naš slovenski prevod ni prav nič radikalen in mnogo bolj nedolžen, kakor pesmi marsikaterega priznanega slovenskega pesnika.

Holandski železničarji so obiskali te dni Dunaj, da na licu mesta proučijo vse navedbe socialnega skrbstva v rdeči avstrijski prestolici.

Pred okrožnim sodiščem v Floridsdorfu, je bil 24. junija Franc U. obsojen na 3 tedne zapora, ker je v neki samotni skušal poljubiti 65letno preužitkarico Ano I. in ga je ta tožila, češ, da jo je hotel posiliti.

Nazadovanje porodov je posledica, če se opusti verski pouk v osnovnih šolah. Tako pravi »Slovenec«. Taka trditve je smešna. Porodj nazadujejo zaradi socialnih razmer. V mladosti umirajo otroci zaradi socialnih razmer. Zenijo se ljudje ne zaradi socialnih razmer, ker vsak kolikaj pošten človek se mora vendar vprašati v današnji paganski družbi, kako bo živel rodbino. Človek, ki ima vsaj nekaj čuta odgovornosti v sebi, se bo vprašal: kaj je boljše, ali da sam trpim, ali pa da si navlečem rodbino na vrat ter hiram in poginem z njo. Torej današnje paganstvo je krivo nazadovanja porodov, pa prav nobena druga stvar.

Borba altruizma z egoizmom naj-silnejših instinktov bo odpravil verski pouk v osnovni šoli, pravi zopet »Slovenec«. To je kaj čudna filozofija. Verski pouk vodi človeka v nadnaravne sfere z grozljivo pekla in obljubo nebes. Verska vzgoja iztrga človeka iz življenja ter na umeten način zatre »instinkte« v njem. Ali s tem ga ne prerodi, s tem ne da človeku prilike, da bi se po izkušnjah in razvojnih zakonih izpopolnjeval v zmislu socialnih nalog, ki jih ima kot član družbe. Egoizem je v neki meri zlo; če se pa egoizem prenese na družbo, postane individualno vzeto, altruizem v prilog človeške družbe. To je čut enakosti in skupnosti. Ta altruizem pa mora vzrasti s človeškim rodom. Dokler pa uči samo strah od zgoraj in spodaj altruizem, smo vedno v nevarnosti, da zatirani instinkti — zbesne. Dokaz temu je srednji vek in razne invizicije, ki so bile posledica take vzgoje in propast narodov.

Previdnost z dinamitom je potrebna. V Batini pri Belju je delavec hotel posušiti vlažne dinamitne patrone. Položil jih je v baraki na peč. Patrone so se vzele ter porušile celo poslopje in ubile osem delavcev. En delavec je težko ranjen. Preiskava bo pokazala, ali je nezgoda zakrivilo preslabo nadzorstvo ali lahkomišljenost vodstva kamnoloma.

Objem z bodalom — ponesrečen atentat na bivšega predsednika Callesa. Povodom slavnostnega sprejemanja na čast generalu Callesu, bivšemu mehiškemu predsedniku, se je med drugimi približal tudi mlad človek, sin bivšega predsednika Sonore, navidezno z namenom, da bi objel Callesa. Med tem pa so uavzoči opazili, da skriva mladenič bodalo. Bil je takoj aretiran ter razorožen.

Papež bo sredi meseca julija obiskal italijanskega kralja. Takrat bodo imenovani tudi medsebojni diplomatski zastopniki.

Izkaz tiskovnega sklada: Sodrugi iz Jesenic so v veseli družbi nabrali za tiskovni sklad 50 Din. Nadalje neimenovani 10 Din. Iskrena hvala. Sodrugi, posnemajte!

»Ti. Na koncu drugega prizora pri objemu. Ali si bil tako neroden ali pa tako divji...« se je pošalil Franček in Mirko je dostavil: »Niti opravičil se nisi. Kupila si je novo, nalašč za tvojo dramo, ti pa ji jo strgaš. Vsa rdeča je prišla z odra in videl sem, kako ji je bilo neprijetno. Zakaj se nisi opravičil?«

»Človek božji, nikar me ne gnjavi s tem. Jaz vendar ne morem prekinjati vaje zato, da se lahko opravičim. Sicer pa to ni taka reč... Pustimo to, popolnoma izmučen sem.«

Sam po svoji poti se je napotil domov, kjer ga je gospodinja sprejela z začudenim vzvikom: »Za božjo voljo, Leo, kje pa hodite? Pol šestih je že in vi še niste bili na obedu. Al ste sploh kaj jedli od zajtrka... Nič? Zato ni čuda, da izgledate tako slabo. Če bi vas sedaj videli vaši starši, bi mislili, da vam same brošče polagam. Še zboleli boste. Tako vendar ne gre. Vi se preveč mučite, preveč delate...«

»Gospa, nekdo mora...«

Prinesla mu je na novo segret obed. Pa mu ni dišalo. Jedel je, ker je vedel, da mora. Nato se je oblečen vrgel na posteljo in zaspal. Ob osmih ga je zbudil brat, s katerim sta zadnji teden sklenila premirje. Ivan mu je celo pomagal in je prevzel vlogo šepetalca. Med večerjo se je spomnil raztrgane obleke. Ni mu dalo miru. In poleg tega še tista laž o Sili, hrvaškem pisatelju... Igralka še ni vedela, da je drama njegova. Zlagal se ji je zadnjič...

Novo naselbinsko mesto pri Prazi. Kraj Spořilov, v bližnji okolici Praze, je bila pred tremi leti obširna prazna gmajna. Mestna hranilnica v Vinohradih in praška mestna hranilnica sta sklenili v tem kraju ustanoviti veliko združeno stanovanjsko kolonijo. Prostor je lasti praške mestne občine, ki ga je prvotno nameravala dati v ta namen v najem za 99 let, a se je pozneje premislila in ga za jako zmerno ceno prodala, tako da bo vsak reflektant, ki bo vzela tako hišico, neodvisen lastnik hišice in stavbišča. (Podobno kakor so se oddale v odplačevanje hišice v novi mestni stanovanjski naselbini v Mariboru.) Po različnih eksperimentih, po katerih se je ugotovilo, kakšen tip hišice v danem slučaju najbolj odgovarja, se je začelo leta 1925. zidati. Do danes je gotovih 1200 posameznih, vilam podobnih hišic, in so izvršene vse potrebne komunikacije in urejeni javni nasadi. Hišice so prijazne, zračne in svetle, urejene po vseh predpisih higijene, obdane z vrtovi in zelenjem. Vsaka hišica stoji popolnoma sama zase, ločeno, ne kakor v mariborski koloniji, kjer je dvajset tesnih stanovanj pod isto streho in si človek v njih zaman želi miru. Investiralo se je dosedaj v naselbino Spořilov 200 milijonov Kč, ki se jako zmerno obrestujejo, tako, da stranke niso preobremenjene z odplačevanjem. Po gotovi dobi preidejo hišice v njih posest. S to naselbino sta si obe mestni hranilnici pridobili velikih zaslug pri odpravljanju stanovanjske bede v veliki Prazi. Kdo ve, ali bodo kedaj naši denarni zavodi sledili temu zgledu?

obhrbe se bodo delavci vseh dežel 1. maja Med prijateljicami: »Svetujem Vam, draga gospa, da vzamete za pranje perila SCHICHT-ov »RADION«. Poglejte današnji oglas!«

Kultura.

Talpa:

Glose k akademiji »Svobode« v Mariboru.

4. maja je priredila mariborska »Svoboda« s sodelovanjem drugih delavskih društev v Götzovi dvorani nad vse pričakovane uspelo akademijo, ki je morala radi pestrega programa in izredno dobrega izvajanja nekaterih točk zadovoljiti vsakogar.

Vkljub splošnemu dobremu vtisu pa je naša dolžnost, da opozorimo sodrube tudi na nekatere nedostatke, ki jih bo treba izkoreniniti. Predvsem je bil program mnogo, mnogo preobširen in bi zadoščal v tej obširnosti za dve akademiji. Tudi za nas bi že moralo obveščati načelo, da je treba dati malo, a to naj bo res skrbno izbrano in na višini.

Na programu so bile pevske in glasbene točke ter telovadni nastopi. S petjem so nastopili kar štirje zbori: pevski odsek pekov (pod vodstvom S. Füllekrussa), »Enakost« (pevovodja Nerat), pevski odsek »Svobode« (L. Comelli) in »Frohsinn« (Comelli). Dobra je bila zlasti »Enakost«, a tudi »Frohsinn« kaže pod novim pevovodjo lep napredek: zadovoljni smo bili tudi s pevskim odsekom »Svobode«. — Podčrtamo pa naj ob tej priliki dejstvo, da ne pomenjajo kar štirje pevski zbori nič drugega kot — cepitev moči. Prej ali slej bo — vkljub vsem izgovorom na slavno tradicijo — moral priti čas, ko bo treba iz vseh dosedanjih zborov ustanoviti en sam zbor (ali kvečjemu dva: enega za slovensko govoreče, drugega za nemško govoreče sodrube); takrat bo mogoče glasovni material prebrati in ustanoviti zbor, ki bo stal na umetniški višini. In čim prej pride ta čas, tem bolj bo za našo pevsko kulturo. — Tudi izbira pesmi nas ni mogla povsem zadovoljiti. Delavska kulturna društva bi morala gojiti našo, proletarsko kulturo; vsi zbori pa so imeli na programu pesmi, ki bi jih s pridom lahko zapelo tudi vsako meščansko pevsko društvo. Prav je, če goje naša društva narodno pesem, gojiti bi pa morala tudi izrazito proletarske pesmi — ne pa razne sentimentalnosti, ki jim je proletarijat v vseh drugih državah že davno napovedal boj.

Glasbeni del programa sta izčrpali dve društvi: Železničarska godba pod vodstvom vrlega kapelnika Schönherra in tamburaško društvo »Elektra«, ki ji je kapelnik S. Premužak. Nastop obeh društev moramo omeniti s pohvalo. Mnogo pažnje so poslušalci posvetili zlasti Schönherrrovi skladbi »Revijska«, a tudi »Elektra« je prav dobro izvedla svoj program.

Z veliko radovednostjo smo pričakovali **telovadne nastope** »Svobode« in reči moramo, da so telovadci »Svobode« s preciznostjo gibov in idejo svojih vaj dosegli, če ne celo prekosili, nastope že starih meščanskih telovadnih društev. Predvsem moramo pohvaliti vaje na železnem obroču: za njimi pa niso prav nič zaostajale proste vaje dece.

Dvoje točk pa naj omenimo na koncu, dasi bi zaslužili prvo mesto. To je bil otroški ples »Detoljuba« in pa **mladinske vaje** naših proletarskih fantov in deklet. Te točke programa nam kažejo pot v bodočnost, pot kolektivne proletarske kulture, ki ne pozna in ne prizna posameznika, temveč samo skupnost, našo proletarsko skupnost. Pri teh nastopih ni fungiral na odru noben menažer, ki bi dirigiral ali štel: mladina je sama rajala svoj veseli ples: in pri fantih in dekletih smo videli deseterico teles, združenih v trdno, neomajno skupnost, v en sam gib, v eno samo voljo: proletarsko voljo po svobodi. Ko smo videli to, v kolektivnem duhu vzgojeno mladino, se nam je utrdil up v našo zmago. S drugom in sodružicam, ki nam vzgajajo tako mladino, moremo samo čestitati! In prej ali slej bodo morali tudi starejši sodrugi kreniti na pot, ki nam jo kaže mladina: to je pot zanikanja pretiranega individualizma.

Po uvodni koračnici je imel S. Eržen v slovenskem in nemškem jeziku govor o razmerju delavstva do kulture. — Razpoloženje je bilo med publiko prijetno in domače.

Talpa:

Pota in cilji moderne proletarske književnosti.

(Odlomek.)

»Ni umetnosti radi umetnosti, ni lepote radi lepote. Ničesar ni, kar je samo sebi namen. Vse je včlenjeno v društveni tok in je živo, ako koraka z življenjem, mrtvo, ako obstaja ob poti! In vse služi višjemu cilju. Živo, da oblikuje življenje, mrtvo, da ga iztirja in zadržuje.« Branko Filipović v Novi literaturi 3. zv. str. 90.)

Prav do konca svetovne vojne je bila prepojena vsa umetnost in torej tudi književnost z duhom meščanskega razreda, bila je popolnoma ujeta v njegovo ideologijo. Proletarcu je bila ta umetnost tuja, zato ni mogla nikdar prav zaiti v široke plasti naroda. Po svetovni vojni, ki je vse jasneje začrtala obrise obeh razredov, posedujočega in delavskega, pa se je tudi dotlejši po svojih stremljenjih enotna svetovna književnost razcepila v dva mogočna toka: poleg meščanske književnosti se je začela pri vseh narodih razvijati še izrazito proletarska. Obe književnosti obstojata pri vseh narodih ločeno druga od druge, se medsebojno ne vplivata, ker sta si povsem različni po svojih stremljenjih in ciljih.

Povojna meščanska književnost hodi deloma še vedno po poti smešnega idealizma in omladno-solzave sentimentalnosti ali pa je dekadentna, opisujoč nam z naslodo in z vsemi mogočimi besednimi triki perverzno bogatašev velikih mest (n. pr. Italijan Pitigrilli). Prvo je berilo mladoletnih in strogo, v domačem družinskem krogu vzgojenih gosk, drugo pa mestnih degenerancev — oboje pa jasno predočuje propadanje meščanstva z njegovo »boljšo« družbo vred in njegove cenjene kulture. Obstoji pa še tretja vrsta meščanske književnosti, ki se lovi za »poduhovljenjem«; te vrste knjig pišejo degeneriranci, ki se, prenasičeni od telesnih uživanj, spovračajo v duševno dekadenco, v mistiko ter zaidejo tako do nejasnih simbolov katolicizma. To vrsto književnosti imenuje »Dom in svet« moderno katoliško literaturo.

Povsem drugačna pa je moderna proletarska literatura, ki je namenjena delavskemu razredu. Delavec, ki je dnevno osem ur vprežen v stroj, zahteva drugačno berilo kot pa dama iz »boljših krogov«, ki se valja ves dan po zofi in šminka svoj gobček. Naša književnost je odsev delavskega življenja, njegovih upov in stremljenj, njegovih nasprotovanj družabnim privilegijem — vse to pa opisuje z močno bojno noto; njen namen ni samo zadoščati estetičnim užitkom, marveč buditi delavske mase iz apatije, klicati jih k aktivnosti, v boj za oblikovanje Novega človeka.

Prav zato pa so proletarski pisatelji zavrgli brezsilni l'art pour l'artizem (= umetnost naj se goji radi umetnosti same, radi njene lepote), načelo, ki so ga proglašali in ga še danes proglašajo brezkrvni meščanski poetje za najvišje umetniško načelo; pri tem se boje kot hudiča vsake tendence, izogibajo se vseh idej, češ, da so ideje, da je tendenca umetnihi samo v kvar, da jo ponižuje v deklo »politični strank«. Radi teh in slčnih nazorov postaja meščansko pesništvo vedno bolj bledikasto, izgublja se v »gojitev« zunanje oblike, v golo lepoticenje; življenski sok je iz te umetnosti izginil in, kar je ostalo, so samo še papirnate rože. — **Proletarski umetniki so postavili umetnost v službo modernih socialnih idej.** Po vojni so to načelo v umetnosti naravnost programatično utrdili v Ameriki Upton Sinclair s knjigo »Zlata veriga«, v Franciji Henry Barbusse, v Rusiji pa cela vrsta literarnih teoretikov in kritikov. — Kritiki meščanskih listov očitajo našim umetnikom neprestano tendenco, ne pomislijo pa, da je bila meščanska umetnost v dobi, ko je bil meščanski razred še mlad, ko se je šele trgjal z naročja feudalizma, prav tako borbena, kot je danes naša. — Vsak razredno zavedni proletarec

„Moje stanovanje se kar blešči od snage,“

pravi mlada gospa Mica. „RADION mi olajšuje delo, ker pere ne samo perilo, ampak tudi stopnice, vrata in tla. Vse to čisti RADION brez truda in hitro.“

Varuje perilo!

se mora zavedati, da je umetnost eden izmed glavnih faktorjev napredka ali reakcije, zato ne bo upogibal kolen pred nobeno lepoto, temveč vprašal se bo vedno: komu ona služi? Ali onemu, ki vznemirja z njo svoje živce po uspešnih borznih transakcijah, ali pa nam, ki se borimo za boljši družabni red. Kajti gola lepota je prav tako namenjena le sitim kot — recimo — rivijera.

Moderna proletarska umetnost je zavrgla tudi individualizem, ki je produkt liberalno-meščanskega 19. stol., ter ga je nadomestila s kolektivnostjo. Naši pisatelji ne doživljajo več posameznega človeka kot v se zaključene enote, marveč občutijo le stisnjeno moč mas. Moderni umetnik se ne pogreza več v lastno duševnost, ne poje več o lastnih duševnih depresijah in ne brska več po lastnih bolelih, ki so postale spricho vseobče boli — malenkostne — in milo rečeno — prav smešne. Iz vseh modernih besednih umetnin so izginili tudi glavni junaki, ki — kot se je zdelo — so bili doslej potrebni in okoli katerih se je sukal ves svet kot zemlja okoli svoje osi. V modernih romanih, dramah in pesmih je nositeljica vsega dejanja masa, to ogromno telo tisočerihi gibov. Za primer kolektivnega romana naj navedem znamenito delo Amerikanca Jon dos Passosa »Manhattan Transfer«, ta sijajni poem njujorskega življenja, ali pa najboljši roman, ki ga je producirala povojna doba: to je Fjodora Gladkova »Cement«, čigar glavni junak je ruska masa. Ideji kolektivne umetnine pa se je še bolj približal Rus Tarasov Rodionov z romanom »Februar«, ki nam v njem popisuje pohod stotisočev revolucionarjev na caristični Petrograd. Pri Slovencih je ustvaritelj kolektivnega pesništva Tone Se-

liškar z zbirko »Trbovlje«, kolektivne drame pa Rudolf Golouh (»Križa). V obeh delih nam kaže slovenski proletarijat svoj trpeč in razbičani obraz. — Nositeljica nove, naše literature je torej masa; iz nje izhaja (saj se javlja pri vseh narodih vedno več književnikov iz delavskih vrst) in njej je namenjena. Njen cilj je zgraditi Novega človeka, kolektivnega po čustvovanju in materijalističnega po svetovnem nazoru.

Novi umetniški struji, ki se je razen v književnosti usidrala tudi že v slikarstvo in glasbo, so skovali nemški kritiki že tudi ime; to je takozvana »nova stvarnost« (die neue Sachlichkeit), dočim je v Rusiji — vsaj za književnost — zmagalo ime: **socialni realizem**. Od realizma 19. stol. se loči razven v tem, da opeva maso, tudi po tem, da opeva rada moderno tehniko, industrijo, stroje. Te vrste umetnost že sama po sebi ubija romantiko in vse njene rekvizite: pomladanske občutke in počutke, zeleno travico, lastovke — skratka vse ono, kar so že do ogabnosti premleli pesniki Stritar-Gregorčičevega kova. Današnjega umetnika ne zanima narava sama po sebi, zanima ga v prvi vrsti človek in njegov boj z njo. To je pogled od brezdušne narave v proizvođe človeškega duha in rok, v stroj. Zato opevajo moderne pesmi prav tako kot moderne slike geometrijo novodobnih stavb, polnih solnca, tovarne — svetišča strojev, vertikalno linijo fabriških kaminov, smelo vzpete mostove, cilindre plinskih cistern, pred vsem pa lesketajoče, v polnem pogonu nahajajoče se stroje in njih dušo. To je svet industrijskega proletarijata! V že omenjenem romanu Gladkova govori mehanik Brinsa prijatelju Glebu, kažoč mu na stroje: »Le poglej, prijatelj, te hudiče! . . . Jih

vidiš, kakšni so? Kako so čisti v moji oskrbi — kot mlada dekleta . . . Samo besedo: Brinsa začni! In ves veseli ta organizem se bo začel vrteči, bo zopet bobnal svoj veseli marš. Stroji potrebujejo isto disciplino, isto živo roko kot tvoja vojska . . . In če sem zopet pri stroju — postanem sam stroj . . . Pojdite vsi skupaj k hudiču z vašo politikom, lakoto, prepri. Bojujte se, razbijajte si lobanje, poginjajte v krvi, vrag vas vzemi, a vse to mene nič ne briga, Zame obstoji samo eno: stroj in jaz; kot ena duša hočeva biti! — To je industrializacija umetnosti, ki se je začela razvijati najprej v Ameriki; njen utemeljitelj je Walt Whitman, v največjem času pa kritik-materijalist Louis Lozowick. — Med Slovenci se je približal tej umetnosti poleg Seliškarja (n. pr. »Šarabanka«) še najbolj delavski pesnik, rudar France Kozar (glej njegove pesmi »Pod lipo« leta 1928!).

Od naturalizma se loči nova umetnost po tem, da ne išče zavestno gnilobe in spolnih zablod. V njej živi zdrava, polnokrvna spolnost delavskega razreda, ki se ne izčrpava niti v sentimentalnih izviroh niti v perverznosti prenasočene civilizacije. — Slog, jezik naše umetnosti ni iskan in izumetničen, temveč je ves naraven, neposreden, povzet večinoma iz krepke in trde delavske in slikovite kmetske govornice.

Maribor.

Silen časopisni boj za Vlahovičevo parcelo. Na oglu Aleksandrove ter Meljske ceste v Mariboru se je pričela graditi nova stavba. To pa je dalo nekim nepoznanim ljudem povod za ostro kritiko ter izpade

na mestno upravo, ki baje nima smisla in interesa za pravo regulacijo mesta, ker ni zabranila zazidavo omenjenega ogla, namesto, da bi se večji del Vlahovičeve parcele rezerviral za razširitev Meljske ceste. Casnikarska borba se je začela v »Mariborer Zeitung«, nakar je sledila spomenica, ki je bila baje od 30 »uglednih« meljskih prebivalcev podpisana ter predložena gospodu županu in celo tudi velikemu županu. Anonimni nasprotniki zazidave omenjenega prostora rotijo merodajne faktorje, da bi naj le-ti za božjo voljo takoj ukazali ustavitve nadaljnih gradbenih del in da bi se gradbeni načrt mesta Maribora na omenjenem prostoru izpremenil, tako, da bi, kot že rečeno, skoraj ves Vlahovičev kompleks odpadel na javen svet. Omenjeni neimenovani strokovnjaki za regulacijo mesta se le — menda iz gole previdnosti — niso hoteli podpisati. — »Spomeničarji« so v mnogih člankih nagromadili silnih argumentov, s katerimi so skušali podpreti svojo zahtevo, ki pa so zelo šepavi. Pri tem so celo Maribor primerjali svetovnim mestom ter se sklicevali na važno križišče severa z jugom ter vzhoda z zahodom, ki je baje ravno tam pred tem nesrečnim Vlahovičevim kompleksom, ali bolje rečeno, celo pod njim samim, kajti do danes se ta posestnik niti malo ni zavedal, na kako »važni« svetovni točki se nahaja njegova parcela! Pa šalo na strani. Anonimni arhitekti ter inženirji iz Melja pravijo, da bi se predvsem moralo videti frančiškansko cerkev, ko se pride izpod železniškega viadukta. Ta argument pa je že strašno važen! Nadalje, da se bo skoraj v Melju zgradil čez Dravo most, nakar se bo promet v tem delu mesta silno pomnožil in da je že sedaj toliko in toliko industrije v Melju. To je vse lepo in res. Toda vse to ne bo zahtevalo, da bi se morala ravno pri Vlahoviču sicer nad vse ozka Meljska cesta za mnogokratno razširiti, dokler ni možnost dana, da se ista tudi naprej razširi. Sicer pa je ta cesta ravno nad žel. mostom že sedaj dvakrat tako široka kot je v ostalem delu od mosta naprej. Najvažnejši argument pa je ta, da postojata načrt, ki ga je samo treba izvršiti, in sicer, da se Marijino ulico podaljša preko Mlinske do Kacijanerjeve ulice, pri čemur je potrebno med tema dvema ulicama napraviti predor pod železnico. Na ta način dobi Melje tretjo zvezo z mestom

in to bo pa nadaljnih sto let zadoščalo. Ako se argumentira z novim mostom, tedaj je treba temu nasprotno povedati, da pride in mora priti v doglednem času do naprave novega kolodvora na Teznu, kar bo glavni kolodvor razbremenilo skoraj za polovico. Sicer pa se mesto Maribor širi proti jugu in se severni del ne bo bolj obremenil kot je priložno že z vso ono pritlikavo industrijo v Melju, na katero se meljski interese bolj sklicujejo. Na koncu bi samo to še pripomnil, da ima mesto Maribor svoj mestni načrt, ki je in mora biti merodajen za vse zgradbe in je tedaj žalostno za tiste anonimne inženirje, ki vidijo hibe tega načrta šele tedaj, ko se začne s kopanjem temeljev za nove stavbe, namesto, da bi se že preje potrudili ter omenjeni načrt proučili ter stavili svoje nasvete. Končno se bodo ti nepoznani »strokovnjaki« morali prepričati, da ne bo onega »ostrega« ogla, ki ga oni napovedujejo, ob novi Vlahovičevi hiši.

Dramatični odsek »Svoboda« v Mariboru sklicuje za sredo, dne 8. t. m., ob pol 8. uri zvečer v »Ljudskem domu« članski sestanek. Obravnavalo se bo predvsem nadaljnje delo. Tudi se sprejemajo še novi člani. Vsi člani naj se sestanka sigurno udeležijo.

Ljudska univerza. V petek, 10. maja: Švedski pisatelj G. Langlet o Danski, na podlagi filma.

Na dan 1. maja se je izgubila na poti od Selnice do Ruš srebrna ura z verižico in sesalka za kolo. Pošten najditelj se prosi, da odda to pri vratarju Tvornice za dušik v Rušah proti nagradi.

Zagorje ob Savi

Dne 1. maja 1929 se je praznovalo pri rudniku, kamnolomih, rgovine so bile zaprte. Priredbe so bile prepovedane, vsled tega ni bilo ne shodov, ne spreveda in ne veselice. Manjše grupice delavcev so napravile izlete v okoliške kraje. Prvotno se je skušalo pridobiti delavce, da bi tudi 1. maja delali. Posebno v kamnolomu pri rudniku so se trudili, da bi jih pregovorili za delo, ali brezuspešno.

Vsaka delavska družina mora biti včlanjena v »CANKARJEVI družbi«!

S praznovanjem 1. maja je torej delavstvo vsaj to pokazalo, da si 1. maja kot praznika ne da vzeti.

Radovljica.

Podružnica kovinarjev v Lescah priredi na binokostno nedeljo veselico v Radovljici pri Kunstju. Ples, šaljava pošta in prosta zabava. Čisti dobiček je namenjen za brezposelne delavce.

Študenti pri Mariboru.

Telovadni odsek »Svoboda« v Studencih je priredil v nedeljo 5. t. m. popoldne na vrtu poleg svoje telovadnice svoj pomladanski nastop, ki je pokazal lepe uspehe: tako proste vaje članov kakor gojenec, zlasti pa še nastopi na orodjih so bili zelo dobri. Po nastopih se je vršila dobro obiskana vrtna veselica s sodelovanjem naše železničarske godbe.

Delavsko pevsko društvo »Enakost« je istočasno priredilo svojo veselico s pevskimi nastopi pri »Siniču« v Studencih. Pevski zbor pod novim pevovodjem zelo dobro napreduje. Ali bi ne bilo mogoče v prihodnje med posameznimi delavskimi društvi, ki nameravajo prirediti kako prireditev, doseči sporazuma v tem smislu, da bi se ne vršili dve delavski prireditvi v istem kraju in ob istem času? Ker na ta način delavec ne ve, kje naj bi se udeležil in prireditelji imajo škodo.

Sport.

S. K. »Svoboda« : »Villacher Athletik Sportklub«.

Ob proslavi 10 letnice kulturne organizacije »Svoboda« v Ljubljani odigra ljubljanska »Svoboda« revanžno prijateljsko tekmo s sodrugi iz Avstrije. Ljubljanske sodrugi in sodrugi delegate, ki bodo prišli k proslavi 10 letnice iz raznih krajev naše države prosimo, da se navedene tekme udeležijo in tako pokažejo razumevanje za delavsko-sportne organizacije, posnemajoč sodrugi iz Avstrije, Nemčije, Belgije itd. K proslavi pride kot zastopnik avstrijskih sportnih in kulturnih organizacij sodrug dr. Deutsch, ki bo v imenu teh organizacij pozdravil sportnike tudi na zelenem polju.

Pokažimo, da je tudi pri nas nekaj razumevanja in se udeležimo gornje tekme, ki se vrši na igrišču Ilirije v nedeljo, dne 10. maja, ob pol 16. uri. Pred tekmo je koncert železničarske godbe.

Listnica uredništva.

I. P., Tržič: Tvoje pesem »Milijoni vstajajo«, nismo mogli iz znanih vzrokov uvrstiti v majsko številko, zato jo bomo pa prinesli v eni izmed prihodnjih števil.

A. T., Dolnji Logatec: Tvoja črtica »Mihor« je prav lepa, pozna se ji pa velik Cankarjev vpliv. V majsko številko jo radi pomanjkanja prostora nismo mogli vzeti, prinesemo pa jo prihodnjič. Naš upravnik ti je poslal pismo, ki pa je prišlo nazaj z oznako »nepoznan«. S honorarji je pri nas težko, ker ne razpolagamo s kapitalom kakor meščanski listi. Naši dopisniki sodelujejo brezplačno.

Eksportna hiša

„LUNA“

Maribor, Aleksandrova cesta

Najcenejši nakup galanterije, vezanine, otroških igračk ter pleteni domačega izdelka:

otroške nogavice od Din 5.— naprej	
damske	7.—
moške nog (solni)	6.—
vezanine	1.—
čipke	1.—

Pleteni telovniki z rokavi, puloverji, ceče oblike, perilo za dame in gospode, opreme za novorojenčke lastnega izdelka. Nadalje nudim: kravate, samovezuice, svilene trake, gumbe, sploh vse potrebščine za šivilje in krojače po brezkonkurenčnih cenah

I. Mariborska delavska pekarna r. z. z. o. z.

Vabilo na

izredni občni zbor

ki se vrši dne 26. maja 1929 ob 8. uri dopoldne v prostorih pekarnice s sledečim dnevnim redom:

1. Prečitavanje zapisnika.
2. Računsko poročilo.
3. Absolutorij.
4. Poročilo revizije Zveze gosp. darskih združg.
5. V litem upravnega in nadzornenega sveta.
6. Sprejem članov.
7. Zadržno.

Načelnik.

Zbirajte za tiskovni sklad

Sirite nas list!

Ali ste že krili? svoje potrebe v tiskovinah

MALA NAZNANILA.

I^a gonilne jermene

za mlino, žage in tovarne v vsaki širini dobavlja in ima v zalogi po najnižji dnevni ceni Ivan Kravos, Maribor, Aleksandrova cesta 13.

Produktivna zadruga mizarjskih mojstrov

r. z. z. o. z. Maribor, Vetrinjska ulica 18.

Mobilije. Las na izdelava vseh vrst pohištva od navadne do najtinejše izdelave, iz menkega, trdega, kakor tudi iz eksotičnega lesa, po znatno znižanih cenah, zelo solidno in dobro delo. Ena leto varancije. Samo pri Produktivni zadrugi mizarjskih mojstrov, Maribor, Vetrinjska ulica 18.

Tvornica štipiljk

in prodaja v to stroko spadajočih potrebščin

T. Soklič

Maribor, Aleksandrova c. 43.

Važno za vse!

Vsakovrstna popravila šivalnih in pisalnih strojev, gramofonov, otroških vozičkov, dyokoles in motorjev, emajliranje in poniklanje. Shranjevanje dvokoles in motornih koles čez zimo, vse to nudi in izdeluje mehanična delavnica

JUSTIN GUSTINCIC, MARIBOR Tattenbachova ulica 14.

Elektrotehnična delavnica

PRATTES & TRABI,

Maribor, Vodnikov trg št. 3.

Popravila vseh vrst električnih strojev in aparatov, novo ovijanje sežganih elektromotorjev, dynamo-strojev, transformatorjev itd. Lastna preizkuševalnica, točna in kulturna postrežba, zmerne cene, nakup in prodaja porabljenih motorjev in dynamo-strojev.

Enkratna ponudba.

Vsakdo, kdor za pol leta, t. j. za čas od 1. aprila do 30. septembra naroči ali pa obnovi naročnino za Radlowelt, dobi po svoji volji eno izmed tukaj navedenih treh knjig od Hans Günther u. Dr. P. Stuker in sicer: Radioexperimente, Mk 3,80; Radio-technisches Lexikon, Mk 3,60; Wo steckt der Fehler? Mk 4.— zastoni. Naročite se še danes! Samo oni abonenti imajo pravico do premije, ki pošljejo naročnino do 10. IV. in 1 S (šiling) za pošto in zavojnino.

Kovčeki za potovanje,

torbice iz usnja, listnice, denarnice, gamaše, nahrbtniki v veliki izbiri in po najnižji ceni pri Ivan Kravos, Maribor, Aleksandrova cesta 13.

Dobavljamo vse tiskovine v prvovrstni izpeljavi in po najnižjih cenah za vsa društva, industrijo, trgovine, pisarne itd.

Ljudska tiskarna d. d.
Maribor, Sodna ulica št. 20

Prav nič Vas ne stane

ako si ogledate letošnjo bogato zalogo vsevrstnega spomladanskega in letnega manufakturnega blaga pri trdkri

L. ORNIK, Koroška cesta 9

Velika izbira prekrasnih desenov za obleke in plašče pravkar dospele iz največjih angleških in čeških tovarn. Vsled tega so tudi umevne **NAJNIŽJE CENE** kljub plačilnim olajšavam.

I. MARIBORSKA DELAVSKA PEKARNA R. Z. Z. O. Z.

Ustan. 1898 MARIBOR, TRŽAŠKA CESTA ŠTEV. 36-38 Telefon 324

Prodajalne v Slomškovi ulici št. 2 in na Glavnemu trgu št. 18

Moderno in higijensko urejena pekarna. — Priporočamo vsem organiziranim delavcem in delavkam naše okusno pecivo v polni teži. Ozirajte se pri zahtevanju peciva iz Delavske pekarnice pri vseh prodajalcih peciva na zavarovalno znamko D. P.